

TAG UWCH

1000N50-1

CYMRAEG: IAITH GYNTAF – U2 uned 5
Rhyddiaith yr Oesoedd Canol, yr Hengerdd a'r Cywyddau
(Papur Ysgrifenedig)

DYDD MERCHER, 5 MEHEFIN 2019 – BORE

2 awr

DEUNYDDIAU YCHWANEGOL

Yn ogystal â'r papur hwn, bydd angen llyfryn ateb 16 tudalen CBAC (pinc) arnoch chi.

CYFARWYDDIADAU I YMGEISWYR

Defnyddiwch inc neu feiro du.

Atebwch y **ddau** gwestiwn.

Ysgrifennwch eich atebion yn y llyfryn ateb a ddarperir ar wahân.

Pan fo gofyn i chi fynegi barn neu safbwynt, dylech roi eich rhesymau drostynt a chyfeirio at farn eraill lle bo'n briodol.

Dylid defnyddio termau beirniadaeth lenyddol a dyfyniadau.

Bydd y marcio yn ystyried ansawdd eich iaith a'ch mynegiant yn eich atebion.

Dylech dreulio **1 awr** yr un ar y **ddau** gwestiwn.

Ni chaniateir defnyddio copiâu o'r testunau gosod na geiriaduron yn yr arholiad hwn.

GWYBODAETH I YMGEISWYR

Y mae pob cwestiwn yn gyfwerth o ran marciau.

Dangosir y marciau sydd ar gael mewn cromfachau ar ddiwedd pob cwestiwn neu ran o gwestiwn ynghyd â'r marciau a wobrwyr am ansawdd iaith ysgrifenedig.

Atgoffir chi mai papur synoptig yw hwn ac felly bydd yn profi gwybodaeth, dealltwriaeth a sgiliau a ddatblygwyd wrth astudio'r pwnc e.e. dadansoddi a defnyddio iaith ysgrifenedig.

ADRAN A

1. Rhyddiaith yr Oesoedd Canol

Darllenwch y darn canlynol yn ofalus ac yna atebwch y **ddau** gwestiwn.

- (a) Esboniwch yn fanwl beth sy'n **digwydd** yn y dyfyniad. Yn eich ateb, cyfeiriwch at **arwyddocâd** yr hyn sy'n digwydd yn y darn yng **nghyd-destun** y chwedl. [15]
- (b) Dadansoddwch gymeriadau **Bendigeidfran** a **Matholwch** yn y chwedl gan eu **cymharu** a'u **cyferbynnu**. Defnyddiwch y dyfyniad yn sylfaen i'ch ateb ond disgwylir eich bod yn cyfeirio at rannau perthnasol eraill o'r chwedl yn ogystal. [15]

Gwobrwyir eich iaith ysgrifenedig wrth ateb y ddau gwestiwn uchod. [15]

Kennadeu a aeth at Uranwen. 'Arglwydes,' heb wy, 'beth debygy di yw hynny?'

'Kyn ny bwyf arglwydes,' heb hi, 'mi a wnn beth yw hynny. Gwyr Ynys y Kedyrn yn dyuot drwod o glybot uym poen a'm amharch.'

'Beth yw y coet a welat ar y mor?' heb wy.

'Gwernenni llongeu, a hwylbrenni,' heb hi.

'Och!' heb wy, 'beth oed y mynyd a welit gan ystlys y llongeu?'

'Bendigeiduran uym brawt,' heb hi, 'oed hwnnw, yn dyuot y ueis. Nyt oed long y kynghanei ef yndi.'

'Beth oed yr eskeir aruchel a'r llynn o bop parth y'r eskeir?'

'Ef,' heb hi, 'yn edrych ar yr ynys honn, llidyawc yw. Y deu lygat ef o pop parth y drwyn yw y dwy lynn o bop parth y'r eskeir.'

Ac yna dygyuor holl wyr ymlad lwerdon a wnaethpwynt y gyt, a'r holl uorbennyd yn gyflym, a chynghor a gymerwynt.

'Arglwyd,' heb y wyrda wrth Uatholwch, 'nyt oes gynghor namyn kilyaw drwy Linon (auon oed yn lwerdon), a gadu Llinon y rot ac ef, a thorri y bont yssyd ar yr auon. A mein sugyn yssyd ygwaelawt yr auon, ny eill na llong na llestyr arnei.' Wynt a gyllyssant drwy yr auon, ac a torryssant y bont.

Bendigeiduran a doeth y'r tir, a llynghes y gyt ac ef, parth a glann yr auon.

'Arglwyd,' heb y wyrda, 'ti a wdost kynnedyf yr auon, ny eill neb uynet drwydi, nyt oes bont arnei hitheu. Mae dy gynghor am bont?' heb wy.

'Nit oes,' heb ynteu, 'namyn a uo penn bit pont. Mi a uydaf pont,' heb ef. Ac yna gyntaf y dywetpwynt y geir hwnnw, ac y diharebir etwa ohonaw.

ADRAN B**2. Yr Hengerdd a'r Cywyddau**

Darllenwch y dyfyniadau a ganlyn yn ofalus ac yna atebwch y **ddau** gwestiwn.

Gwobrwyir eich iaith ysgrifenedig wrth ateb y ddau gwestiwn isod. [15]

- (a) Ysgrifennwch am gefndir y gerdd a'r bardd. Cyfeiriwch yn benodol at y **dyfyniad** isod er mwyn gwneud eich ateb yn berthnasol. [15]

Arwr dwy ysgwydd a dan ei dalfrith
 Ac ail tith orwyddan.
 Bu trydar yn aefre, bu tân,
 Bu ehud ei waywawr, bu huan,
 Bu bwyd brain, bu budd i frân,
 A chyn edewid yn rhydon – gan wliith,
 Eryr tith tirion,
 Ac o du gwasgar gwaneg tu bron,
 Beirdd byd barnant wŷr o galon.
 Diebyrth ei gerth ei gyngyr,
 Difa oedd ei gynrain gan wŷr,
 A chyn ei olo o dan Eleirch – Fre
 Ydoedd wryd yn ei arch.
 Gorolches ei grau ei seirch,
 Buddfan fab Bleiddfan ddihafarch.

(b) Dadansoddwch grefft ac arddull y bardd yn y dyfyniad isod.

[15]

Yr wylan deg ar lanw, dioer,
 Unlliw ag eiry neu wenlloer,
 Dilwch yw dy degwch di,
 Darn fal haul, dyrnfol heli.
 Ysgafn ar don eigion wyd,
 Esgudfalch edn bysgodfwyd.
 Yngo'r aud wrth yr angor
 Lawlaw â mi, lili môr.
 Llythr unwaith lle'th ariannwyd,
 Lleian ym mrig llanw môr wyd.

Cyweirglod bun, cai'r glod bell,
 Cyrch ystum caer a chastell.
 Edrych a welych, wylan,
 Eigr o liw ar y gaer lân.
 Dywaid fy ngeiriau dyun,
 Dewised fi, dos hyd fun.
 Byddai'i hun, beiddia'i hannerch,
 Bydd fedrus wrth fwythus ferch
 Er budd; dywaid na byddaf,
 Fwynwas coeth, fyw onis caf.
 Ei charu'r wyf, gwbl nwyf nawdd,
 Och wŷr, erioed ni charawdd
 Na Merddin wenithfin iach,
 Na Thaliesin ei thlysach.
 Sipyrys dyn gipyrys dan gopr,
 Rhagorbryd rhy gyweirbropr.

Och wylan, o chai weled
 Grudd y ddyn lanaf o Gred,
 Oni chaf fwynaf annerch,
 Fy nihenydd fydd y ferch.

DIWEDD Y PAPUR